

УДК 635.7:635.92]:712.4

DOI <https://doi.org/10.33989/2023.9.1.290165>

Гапон С. В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
вул. Остроградського, 2, Полтава, 36003, Україна
gaponsv58@gmail.com

ORCID 0000-0002-4902-6055

Фельбаба-Клушина Л. М.

Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
вул. Університетська, 14, Ужгород, 88000

lyubov.felbaba-klushyna@uzhnu.edu.ua

ORCID 0000-0002-4891-4229

Гапон Ю.В.

Державний навчальний заклад
«Полтавське вище міжрегіональне професійне училище імені Бірюзова»
вул. Маршала Бірюзова, Полтава, 64-А, 36007

gyra83@gmail.com

ORCID 0000-0002-3513-4637

МАЛОПОШИРЕНІ ОВОЧЕВІ І ПРЯНО-АРОМАТИЧНІ РОСЛИНИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В ОЗЕЛЕНЕННІ

*За результатами оригінальних досліджень та аналізом літературних джерел охарактеризовано особливості будови вегетативних та генеративних органів малопоширених овочевих та пряно-ароматичних рослин, показано можливості їх вирощування в межах Лісостепу України та проаналізовано використання в озелененні міських урбоєкосистем. Це представники родин *Amarantaceae* (*Blitum virgatum* L.), *Cucurbitaceae* (*Cucumis anguria* L., *C. metuliferus* E. Mey.), *Malvaceae* (*Abelmoschus esculentus* (L.) Moench), *Asteraceae* (*Cephalophora aromatica* L.), *Poaceae* (*Cymbopogon citratus* (L.) Spreng.), *Cyperaceae* (*Cyperus esculentus* L.). Незважаючи на те, що рослини є досить малопоширеними нетрадиційними культурами для Лісостепу України, все ж вони заслуговують на ширше залучення їх до вирощування та включення до харчового раціону населення, а також мають значний потенціал використання їх в озелененні населених пунктів. Встановлено декоративні властивості культур та показано можливості вирощування їх на різних типах квітників регулярного і пейзажного типу.*

Ключові слова: овочеві та пряно-ароматичні рослини, Лісостеп України, декоративні властивості.

Вступ. У зв'язку з необхідністю розширення харчового раціону та забезпечення людського організму необхідною кількістю поживних речовин, зростає інтерес щодо введення в культуру нових, маловідомих та малопоширених сільськогосподарських рослин, умови вирощування яких наближені до умов лісостепової зони. На сьогодні все більше

з'являється інформаційних повідомлень про вирощування на присадибних ділянках, а також в умовах промислової культури, цікавих та малопоширених як плодово-ягідних, так і овочевих та пряно-ароматичних культур в межах не тільки Лісостепу, а й в інших зонах України. З метою формування наукового підґрунтя для уможливлення цього процесу низка науково-дослідних установ, науковців вищих навчальних закладів займається інтродукцією таких культур та підготовкою рекомендацій для їх вирощування у відповідних ґрунтово-кліматичних зонах. Так, наприклад, науковці Хорольського ботанічного саду (Полтавська обл.) займаються безпосередньо інтродукцією цікавих субтропічних рослин, акліматизують їх для умов Лівобережного Лісостепу України. У результаті їхньої діяльності досягнуто значних успіхів у вирощуванні та введення на присадибні ділянки таких культур як *Asimina triloba* L., *Zizyphus jujuba* Mill., *Punica granatum* L., *Ficus carica* L., *Diospyros virginiana* L., *Cydonia oblonga* Mill., *Prunus dulcis* Mill., *Mespilus germanica* L., *Chaenomeles japonica* Lindl. та ін. (Красовський та ін., 2022). Розпочаті дослідження по введенню в культуру таких видів як мушмула, маслинка та ін. Над введенням у культуру нових та малопоширених овочевих, пряно-ароматичних та інших груп сировинних культур працюють науковці відділу нових культур Центрального ботанічного саду імені М. М. Гришка НАНУ України (м. Київ). На сьогодні, все частіше спостерігається інтерес до таких рослин як на присадибних ділянках, так і в наукових установах. Хоча, на нашу думку, в інформаційних джерелах щодо ботанічної характеристики таких культур є досить відомостей, але недостатньо даних, щодо вирощування в конкретних умовах, зокрема в зоні Лісостепу України. Для кожної культури наводяться дані щодо їхнього використання. Крім основного призначення в якості овочевих культур, найчастіше звертається увага на них як лікарську сировину (Дем'янюк та ін., 2022; Марчишин та ін., 2018; Миколайчук, 2007; Смілянець, 2003; Хареба, 2017). Але, на нашу думку, ці незвичайні та малопоширені культури можна використовувати і в озелененні, в тому числі і в міських екосистемах. Особливо це є актуальним для міських садів, де обмаль площі, тому створення квітників з таких рослин виконуватиме подвійну функцію (харчову і декоративну). Рослини, висаджені у них, слугуватимуть як декоративні, так і овочеві. Це сприятиме не тільки розширенню сортименту декоративних рослин, а й знайомитиме населення з новими культурами, прищеплюватиме до них певний інтерес та сприятиме їхньому поширенню. Особливо це є актуальним на сьогодні, адже все більше населення схиляється до вживання органічної екологічно чистої їжі, багатой на вітаміни, антиоксиданти тощо. Тому метою нашої роботи і було узагальнення інформаційних відомостей щодо нових та малопоширених овочевих культур, результатів наших власних спостережень в ході вирощування їх в межах Лісостепу України та вияв можливостей використання в процесі озеленення.

Матеріал та методика. Матеріалом для написання даної роботи слугували результати власних спостережень при вирощуванні підібраних культур, аналіз виявлених інформаційних джерел. Всього було обстежено сім видів: *Abelmoschus esculentus*, *Blitum virgatum*, *Cephalophora aromatica* L. *Cymbopogon citratus*, *Cyperus esculentus*, *Cucumis anguria*, *Cucumis metuliferus*. Рослини вирощувалися на присадибних ділянках в м. Полтава та м. Ужгород.

Підбір рослин здійснювався за ознаками декоративності та враховувалися особливості використання їх в квітникарстві. Автори видів рослин наведено в таблиці.

Результати та їх обговорення. В умовах Лісостепу України (зокрема Лівобережного Лісостепу (Полтавська обл.) та Закарпаття (м. Ужгород) нами було проаналізовано низку маловідомих та малопоширених овочевих культур, які є достатньо невибагливими у вирощуванні, умови їх вирощування та декоративні властивості. Перелік культур, їхнє систематичне положення та найпоширеніші українські назви наведено в таблиці 1.

Blitum virgatum – є достатньо потужною трав'янистою рослиною, яка добре галузиться. Стебла сягають до 1м довжини, густо облиствені почерговими листками трикутно-овальної форми. Має п'ятичленну двостатеву квітку. Оцвітина проста з п'яти пелюсток. Тичинок п'ять, маточка одна з двох-трьох плодолистиків. Квітки дрібні, в клубочках. Формула квітки: * P₅A₅G₍₂₋₃₎, зав'язь верхня. Плоди зібрані тісними групами, утворюють супліддя малиново-червоного кольору, солодкі. Насіння рослина утворює багато. Часто дичавіє.

Таблиця 1

**Систематичне положення нових та малопоширених овочевих рослин
Лісостепу України**

Відділ	Клас	Порядок	Родина	Рід	Вид
Magnoliophyta	Magnoliopsida	Malvales	Amarantaceae	<i>Blitum</i> L.	<i>Blitum virgatum</i> L. (жминда лозяна, шпинат суничний)
			Cucurbitaceae	<i>Cucumis</i> L.	<i>Cucumis anguria</i> L. (ангурія, огірок кавуновий, антильський огірок)
					<i>Cucumis metuliferus</i> E. Mey (ківано, огірок африканський, рогата диня)
		Malvaceae	<i>Abelmoschus</i> L.	<i>Abelmoschus esculentus</i> (L.) Moench (абельмош, бамія їстівна)	
	Asterales	Asteraceae	<i>Cephalophora</i> L.	<i>Cephalophora aromatica</i> L. (цефалофора ароматна, сунична трава)	
	Liliopsida	Poales	Poaceae	<i>Cymbopogon</i> Spreng.	<i>Cymbopogon citratus</i> (L.) Spreng. (цимбопогон цитрусовий, лимонелла цитрусова, лемонграс)
		Cyperales	Cyperaceae	<i>Cyperus</i> L.	<i>Cyperus esculentus</i> L. (смикавець їстівний, чуфа, земляний мигдаль)

Особливості вирощування. Рослину вирощували посівом насіння безпосередньо в ґрунт, на початку травня 2022 року. Догляд за посівами включає прополювання, знищення бур'янів. Весною 2023 року виявили самосів жминди. Тому провели розріджування, залишаючи відстань між рослинами 40 см.

Використання в озелененні. Цей вид можна використати як квітково-декоративну рослину для клумб, бордюрів. Декоративними в неї є листки та плоди. Але необхідно контролювати посіви жминди, так як рослина активно розмножується самосівом. Найбільш цінним в харчуванні є листки жминди, в якості салатної культури, а от її червоні плоди є прісно-солодкими, мають специфічний присмак і тому її доцільніше використовувати як декоративну культуру в озелененні. Так як стебла достатньо високі і здатні полягати, її можна висаджувати на клумбах, рабатках, бордюрах, стрічкових квітниках та міксбордерах, окремих монопосадках, а також як ґрунтово-покровну рослину, особливо на неродючих ґрунтах.

Abelmoschus esculentus – однорічна трав'яниста рослина з добре розвиненим потужним гіллястим стеблом (в умовах Полтавщини висота сягала до 80 см – 1 м, м. Ужгорода – 1 м – 1,2 м). Листки достатньо великі до 12–15 см довжини, п'ятилопатеві, опушені. Квітки двостатеві, від білого до насиченого кремового кольору, до 8 см в діаметрі. Окрасою квітки є темно-червона пляма в центрі. Чашечка з п'яти чашолистків та п'яти шилоподібних листочків підчаші, віночок з п'яти пелюсток. Тичинок та маточок багато. Формула квітки:

* ♀ $Ca_{5+5}Co_5A_{\infty}G_{\infty}$, зав'язь верхня. Плід стручкоподібна коробочка, довжиною до 15–20 см. Недостиглі плоди вживаються в їжу. Так як рослина належить до родини мальвові, зовні

нагадує мальву рожеву, лаватеру тюрінгську. Але найближче подібна до такої декоративної рослини як лаватера трьохмісячна. Квітка бамії також зовні подібна до квітки такої декоративної рослини як гібіскус трав'янистий цієї ж родини, але вдвічі менша за неї.

Особливості вирощування. Рослина в умовах Полтавщини вирощувалася на чорноземних ґрунтах безпосереднім посівом в ґрунт в другій декаді травня. Хоча можливе вирощування і через розсаду. Але як свідчать результати наших досліджень, краще вирощувати безпосереднім посівом насіння в ґрунт, так як рослина має стрижневу кореневу систему і при пересаджуванні розсади можливе її пошкодження. Догляд включав прополювання ґрунту та знищення бур'янів, але тільки до змикання наземної зеленої маси. Так як минулорічне літо було дощове зі значною кількістю опадів, рослини вирости потужними, гіллястими. Збір урожаю проводили через кожні 2–3 дні. На насіння залишили 2 маточні рослини, з яких плоди не використовували в їжу і залишили їх до повного досягання. Сухі плоди дерев'янисто-шкірясті, сягали до 20 см довжини, колір – чорно-сірий. Насіння в коробочках дуже багато, понад 50 штук. Ми вирощували сорт з зеленим стеблом та листками – «Сопілка». Серед зеленолистих сортів є наступні: «Білий оксамит», «Біла циліндрична», «Діброва», «Дамські пальчики». Серед червонолистих сортів відомим є сорт «Алабама». В умовах Закарпаття вирощувалися на каштанових ґрунтах ті ж самі сорти.

Використання в озелененні. Бамія характеризується високими декоративними ознаками. На нашу думку, за ознакою загального використання її можна віднести до групи масивно-декоративних рослин, а за критерієм декоративності – до кількох груп: квіткових (має гарні достатньо великі квітки), листяно-декоративні (зеленолисті та червонолисті сорти) та до групи рослин, які культивуються заради декоративності загального вигляду. Її можна висаджувати як на квітниках регулярного типу, так і пейзажного. Особливо ця культура може використовуватися для створення бордюрів, стрічкових квітників, міксбордерів, солітерів. Вона може слугувати для створення пишного озеленення на мінімальній площі. Але, найбільш доцільно, на нашу думку, її використовувати для створення квітників-плям, міні-клумб та моноквітників, а також квітників пейзажного типу.

Cucumis anguria – рослина є типовим представником родини гарбузові і характеризується довгим трав'янистим стеблом довжиною до 3 м, яке чіпляється за допомогою вусиків. У умовах нашого експерименту стебло сягало 1,5 м. Листки сіро-зелені, за формою і обрисом нагадують листки кавуна (звідси і назва огірок кавуновий), довжиною у наших умовах 8–10 см. Квітки насиченого жовтого кольору, одностатеві. Формула квітки жіночої * ♀ $Ca_5Co_5A_0G_{(3)}$, зав'язь нижня; чоловічої * ♂ $Ca_5Co_5A_5G_0$. Плід ягодоподібний, гарбузина, овальний за формою, за смаком схожий на огірок, покритий шипами. Рослина активно дає плоди протягом всього вегетаційного сезону, від початку літа до заморозків. Плід використовується в їжу тоді, коли має зелений колір. Крім застосування безпосередньо в салатах, плоди маринують та консервують. При повному досягненні плід змінює колір на жовтий і в такому стані використовується тільки для отримання насіння. Але для цього жовті плоди необхідно більше двох тижнів залишати для дозрівання насіння. В умовах Полтавщини плоди сягали 4–4,5 см довжини, в діаметрі до 3 см, в умовах Закарпаття – від 5 до 6 см. Плідоніжки достатньо довгі до 10 см. Хоча в літературних джерелах наводяться дані щодо розмірів плодів від 8 до 12 см (*Ангурія ...*).

Особливості вирощування. Культуру можна вирощувати як розсадним, так і безрозсадним способом. Ми вирощуємо через розсаду, уникаючи таким чином пошкодження весняними заморозками. Рослина світлолюбна та вимагає регулярного поливу. Стебла сланкі, тому вирощували на вертикальних шпалерах.

Використання в озелененні. Рослина є квітничково-декоративною протягом всього вегетаційного періоду: має сіро-зелені листки, чіпкі стебла, зелені, пізніше жовті плоди, покриті шипами. Незважаючи на малі розміри квіток, ступінь декоративності в стадії квіткування тільки підвищується, адже квіток на рослині дуже багато. У наших дослідних рослин від 40 до 65 на кожну рослину. Використовується для декору альтанок, бесідок,

пергол, вертикального озеленення, а у відкритих сонячних місцях може слугувати ґрунтопокривною рослиною.

Cucumis metuliferus – представник роду *Cucumis* є трав'янистою ліаною до 3–4 м довжиною. Листки почергові, зовні та за розмірами нагадують листки дині посівної, але в умовах Полтавщини є дещо більшими. Квітки яскраві, одностатеві, жовто-оранжеві, дещо менші за розмірами квіток огірка. Формула квітки жіночої * ♀ $\text{Ca}_5\text{Co}_5\text{A}_0\text{G}_5$, зав'язь нижня; чоловічої * ♂ $\text{Ca}_5\text{Co}_5\text{A}_5\text{G}_0$.

Рослина однодомна. Плоди жовтого, червоно-жовтого кольору, покриті шипами, розміром в умовах Полтавщини 7–9 см. Згідно літературних джерел до 15 см довжини (*Ківано* ...). Шкірка плоду неїстівна, жорстка з шипами. Звідси назва – «рогата диня». М'якоть зелена, желеподібна з великою кількістю білого насіння, довжиною до 1 см. На смак – поєднання смаку банана, дині та огірка. На відміну від ангурії, плоди вживаються достиглими.

Особливості вирощування. Рослина вимагає родючих ґрунтів та є вологолюбною, при перших заморозках гине. У процесі вирощування нами забезпечувався додатковий полив та підживлення органічними добривами. Умови вирощування подібні до умов вирощування ангурії та огірка посівного. Пошкодження пероноспорозом не виявлено.

Використання в озелененні. На відміну від ангурії, на нашу думку, декоративним ківано є в стані плодоношення. Досить довгі яскраві плоди нагадують ліхтарики, хоча декоративними є і квітки, і листки. Її стеблами з вусиками прикрашають підвісні стінки, балкони, застосовують у якості затінюючих шпалер навколо альтанок, бесідок, пергол. Застосовується в свіжому вигляді як окремий овоч, а також у складі солодких, солоних салатів, фруктових коктейлів, може маринуватися та консервуватися. Страви з ківано є малокалорійними, тому є незамінними в дієтичному харчуванні.

Cephalophora aromatica – однорічна рослина висотою від 20–40 см (дещо вище на ділянках в Ужгороді – 50 см висоти) з безліччю темно-зелених вузьких сидячих листків. Зовні нагадує вузьколисті іриси. Стебло на верхівці закінчується головчастим суцвіттям лимонно-жовтого кольору. Діаметр суцвіття до 1,5 см. На одній рослині від 10 до 25 суцвіть. Квітки типові трубчасті, формула квітки: * ♀ $\text{P}_5\text{A}_5\text{G}_{(2)}$, зав'язь нижня. Плоди сім'янки.

Використовується як пряно-ароматична рослина, має запах суниці.

Особливості вирощування. Вирощуємо цефалофлору безпосереднім посівом насіння в ґрунт: в умовах Полтавщини – на початку травня, у Закарпатті – на початку квітня. Можна вирощувати і через розсаду, яку висаджуємо у відкритий ґрунт на початку червня. До ґрунтів невибаглива, але любить світло і достатній полив.

Використання в озелененні. Рослина відноситься до пряно-ароматичних культур, але може вдало вирощуватися як квітникова культура, так як і вся рослина, і особливо суцвіття є декоративними. Вона буде окрасою клумб, рабаток, бордюрів, а також може входити до квітників на газоні для створення моно-плям.

Symbopogon citratus – трав'яниста багаторічна рослина, але в культурі вирощується як однорічна рослина. Листки довгі, ланцетоподібні світло-зеленого кольору з сіруватим відтінком. Квітки типові для родини тонконогові, а саме є двостатевими з редукованою оцвітиною. Тичинок три, маточка одна з трилопатевою приймочкою. Формула квітки:

* ♀ $\text{P}_0\text{A}_3\text{G}_{(3)}$, зав'язь верхня. Плід зернівка.

Рослина вирощується як пряно-ароматична культура, має запах лимону.

Особливості вирощування. Цимбопгон вирощуємо як однорічну культуру висіванням насіння безпосередньо у ґрунт. Практикуємо також вирощування у літній теплиці у вазоні з перенесенням на зиму в приміщення. Рослина світлолюбна, теплолюбива, вимагає родючих ґрунтів. Догляд за рослиною мало затратний (вимагає прополювання, знищення бур'янів).

Використання в озелененні. Лемонграс характеризується достатньо декоративними листками і може з успіхом вирощуватися на клумбах, рабатках, бордюрах, міксбордерах та ін. З нього можна формувати окремі пейзажні плями на газонах. Так як рослина утворює

досить потужний трав'янистий кущик значної висоти (до 50–60 см), її можна застосовувати для створення невисоких огорож. Особливо вдало поєднується ця культура з хвойними рослинами, забезпечуючи перехід кольорової гама зеленого кольору різних відтінків.

Cyperus esculentus – багаторічна трав'яниста рослина, але в культурі вирощується як однорічна, висотою 40–70 см. Стебло тригранне, листки лінійні з вираженою центральною жилкою. Рослина добре облиствлена, в обрисі нагадує куш. Квітки одностатеві, зібрані у зонтикоподібні суцвіття, оцвітина редукована. Формула квітки: жіночої * ♀ $P_0A_0G_{(3)}$, зав'язь верхня; чоловічої * ♂ $P_0A_3G_0$. Плід – горішок червоно-бурого кольору. На кінцях підземних стонів у кореневій системі формуються бульбочки бурого кольору, довжиною до 1,5 см.

В Україні чуфа вирощується як однорічна сільськогосподарська культура. У їжу використовуються бульбочки під назвою «земляний мигдаль». Рослина розмножується в культурі вегетативно за допомогою бульбочок (Марчишин та ін., 2018; Миколайчук, 2007; Смілянець, 2003).

Особливості вирощування. Рослина невибаглива до ґрунтів та є посухостійкою, світлолюбною, хоча на поливи реагує збільшенням вегетативної маси та підвищенням урожаєм. Особливістю вирощування є те, що перед посадкою бульбочок необхідне замочування їх в теплій воді протягом 2–3 діб. Сходи дає дружні, однотипні. Догляд за культурою мало затратний (дворазове прополювання бур'янів) та полив в умовах засухи. В умовах Полтавщини досягає в кінці жовтня, на початку листопада, в Закарпатті – дещо раніше – на початку жовтня. Використовується як харчова культура.

Використання в озелененні. На сучасному етапі озеленення міських екосистем може бути незамінною декоративно-листяною культурою як на рабатках, клумбах, бордюрах, міксбордерах, так і в монокультурі: для створення пейзажних плям на газонах. Декоративністю відзначаються зелені листки, які густо покривають розгалужене стебло, формуючи при цьому трав'янистий кущик. Незважаючи на те, що рослина відноситься до родини осокові, може з успіхом використовуватися в групі злаків, які на сьогодні все більше завойовують місце на квітниках.

Висновки. Таким чином, розглянуті нами малопоширені овочеві та пряно-ароматичні рослини є не тільки цінними сільськогосподарськими культурами, а й з успіхом можуть використовуватися в озелененні міських урбоекосистем, а саме при створенні квітників різного типу: як регулярних, так і пейзажних, а також для вертикального озеленення при декорації стін, альтанок, бесідок, пергол. Подальше вивчення таких рослин дозволить розширити сортимент цієї групи озеленювачів та глибше дослідити їхні корисні властивості.

ЛІТЕРАТУРА

- Ангурія. URL: <https://ogorodniki.com/uk/article/anguriia-koliuchii-ogirok-posadka-i-dogliad-za-anguriieiu-na-vashii-diliantsi>
- Дем'янюк О. С., Тертична О. В., Кудряшова К. М., Пархоменко М. М., Бутурлим Д. А. Використання пряно-ароматичних культур у вертикальному озелененні. *Збалансоване природокористування*. 2022. № 2. С. 45–54.
- Ківано. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
- Красовський В. В., Гапон С. В., Черняк Т. В., Орловський О. В. Особливість та своєрідність квіток субтропічних рослин колекції Хорольського ботанічного саду. *Біологія та екологія*. 2022. Т. 8, № 1. С. 44–47.
- Марчишин С. М., Івасюк І. М., Рахметов Д. Б., Сіра Л. М. Морфолого-анатомічне вивчення підземних органів смикавця їстівного (чуфи) *Cyperus esculentus* L. *Фармацевтичний часопис*. 2018. № 3. С. 22–28.
- Миколайчук В. Г. Мінливість морфометричних параметрів бульб *Cyperus esculentus* L. (*Cyperaceae*) в умовах інтродукції в Північне Причорномор'я. *Інтродукція рослин*. 2007. № 3. С. 16–19.
- Смілянець Н. М. Інтродукція *Cyperus esculentus* L. в Лісостепу України. *Інтродукція рослин*. 2003. № 1/2. С. 70–73.

Хареба В. В., Унучко О. О. Урожайність, середня маса і кількість плодів бамії залежно від сорту за вирощування в умовах Правобережного Лісостепу України. *Вісник Полтавської аграрної академії*. 2017. № 4. С. 28–31. DOI: <https://doi.org/10.31210/visnyk2017.04.04>

REFERENCES

- Anhuriia [Anguriya]*. Retrieved from <https://ogorodniki.com/uk/article/anguriia-koliuchii-ogirok-posadka-i-dogliad-za-anguriieiu-na-vashii-diliantsi> [in Ukrainian].
- Demianiuk, O. S., Tertychna, O. V., Kudriashova, K. M., Parkhomenko, M. M., & Buturlym, D. A. (2022). Vykorystannia priano-aromatychnykh kultur u vertykalnomu ozelenenni [Use of spicy-aromatic cultures in vertical landscaping]. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia [Balanced nature management]*, 2, 45–54 [in Ukrainian].
- Khareba, V. V., & Unuchko, O. O. (2017). Urozhainist, serednia masa i kilkist plodiv bamii zalezno vid sortu za vyroshchuvannia v umovakh Pravoberezhnoho Lisostepu Ukrainy [Yield, average mass and number of bamboo fruits depending on the variety for cultivation in the conditions of the Right-Bank Forest Steppe of Ukraine]. *Visnyk Poltavskoi ahrarnoi akademii [Bulletin of the Poltava Agrarian Academy]*, 4, 28–31 DOI: <https://doi.org/10.31210/visnyk2017.04.04> [in Ukrainian].
- Kivano [Kivano]*. Retrieved from <https://uk.wikipedia.org/wiki> [in Ukrainian].
- Krasovskyi, V. V., Hapon, S. V., Cherniak, T. V., & Orlovskyi, O. V. (2022). Osoblyvist ta svoieridnist kvitok subtropichnykh roslyn kolektsii Khorolskoho botanichnoho sadu [The peculiarity and originality of flowers of subtropical plants of the collection of the Khorolsky Botanical Garden]. *Biolohiia ta ekolohiia [Biology and ecology]*, 8, 1, 44–47 [in Ukrainian].
- Marchyshyn, S. M., Ivasiuk, I. M., Rakhmetov, D. B., & Sira, L. M. (2018). Morfoloho-anatomichne vyvchennia pidzemnykh orhaniv smykavtsia yistivnoho (chufy) *Cyperus esculentus* L. [Morphological and anatomical study of the underground organs of the edible (chufa) tumbler *Cyperus esculentus* L.] *Farmatsevtichnyi chasopys [Pharmaceutical journal]*, 3, 22–28 [in Ukrainian].
- Mykolaichuk, V. H. (2007). Minlyvist morfometrychnykh parametriv bulb *Cyperus esculentus* L. (*Cyperaceae*) v umovakh introduktsii v Pivnichne Prychornomia [Variability of morphometric parameters of *Cyperus esculentus* L. tubers (*Cyperaceae*) in conditions of introduction to the Northern Black Sea region]. *Introduktsiia roslyn [Introduction of plants]*, 3, 16–19 [in Ukrainian].
- Smilianets, N. M. (2003). Introduktsiia *Cyperus esculentus* L. v Lisostepu Ukrainy [Introduction of *Cyperus esculentus* L. in the Forest Steppe of Ukraine]. *Introduktsiia roslyn [Introduction of plants]*, 1–2, 70–73 [in Ukrainian].

Hapon S. V.

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Felbaba-Klushina L. M.

State higher educational institution «Uzhgorod National University»

Hapon Y. V.

State educational institution «Poltava Higher Interregional Vocational School named after Biryuzov»

POORLY COMMON VEGETABLES AND SPICY-AROMATIC PLANTS AND THEIR USE IN LANDSCAPING

This paper, based on original research and a review of literature, provides an overview of the structural characteristics of vegetative and generative organs of less commonly found vegetables and aromatic plants. It also explores the potential for their cultivation within the forest-steppe region of Ukraine and analyzes their application in urban eco-system landscaping.

These plants belong to the following families: Amaranaceae (Blitum virgatum L.), Cucurbitaceae (Cucumis anguria L., C. metuliferus E. Mey.), Malvaceae (Abelmoschus esculentus (L.) Moench), Asteraceae (Cephalophora aromatica L.), Poaceae (Cymbopogon citratus (L.) Spreng.), Cyperaceae (Cyperus esculentus L.).

Despite being relatively uncommon and non-traditional crops for the forest-steppe region of Ukraine, these plants merit broader attention for their cultivation and integration into the local diet. They also possess significant potential for use in greening urban areas. The study establishes the ornamental qualities of these crops and showcases the possibilities for their cultivation in different types of flowerbeds, including regular and landscaped ones, as well as their use in greening arbors, gazebos, and pergolas.

Keywords: *vegetable and herbaceous plants, Forest-Steppe of Ukraine, decorative properties.*

Надійшла до редакції 30.03.2023